

цивільно-правового статусу фізичної особи.

Правовий статус фізичної особи, включаючи такі аспекти, як право на ім'я, місце проживання, честь та гідність, є комплексним і важливим елементом правової системи, що забезпечує захист основних прав та свобод кожної людини. Ці права є невід'ємними і охороняються як національним законодавством, так і міжнародними нормами, що забезпечує їх ефективну реалізацію та захист у випадку порушення. Забезпечення правового статусу фізичної особи є ключовою умовою для побудови справедливого і правового суспільства, де кожна людина може вільно та безпечно реалізовувати свої права та інтереси [4, с. 30]

Отже, фізична особа є основним і найважливішим учасником цивільних правовідносин, адже саме людина виступає носієм прав і обов'язків у приватній сфері. Її правове становище визначається правосуб'єктністю, яка включає правоздатність — можливість мати права від народження, і дієздатність — здатність самостійно їх реалізовувати. Важливе значення мають також особисті немайнові права, зокрема право на ім'я, честь, гідність і місце проживання, а також гарантоване право на судовий захист. Усе це разом формує правовий статус людини та забезпечує реальну можливість захищати й відстоювати свої права в суспільстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 40–44. Ст. 356.
2. Андрухів О. І. Фізична особа як суб'єкт цивільних прав // Право і суспільство. — 2024. — № 2. — DOI: 10.32842/20783736/2024.2.78.URL:http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2024/2_2024/80.pdf(дата звернення: 04.03.2026)
3. Форманюк В. Поняття правового статусу фізичної особи // Юридичний вісник. — 2014. — Вип. 5. — С. 23–26.
4. Хаустова М. Суб'єкт права як елемент правової системи суспільства // Вісник Академії правових наук України. — 2009. — № 3 (58). — С. 29–38.)

УДК 342.727:342.4(73+430)

ГУЛЬКО Я.О., здобувач вищої освіти

Науковий керівник – **ТЕРЕЩУК М.М.**, канд. юрид. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

КОНСТИТУЦІЙНИЙ ЗАХИСТ СВОБОДИ СЛОВА: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ США ТА НІМЕЧЧИНИ

У статті здійснено порівняльний аналіз конституційного захисту свободи слова в США та Німеччина. Розкрито відмінності у підходах до визначення меж свободи висловлювань і критеріїв її обмеження.

Ключові слова: свобода слова, конституційний захист, Перша поправка, США, Німеччина

Свобода слова традиційно визнається фундаментальною ознакою демократичної держави. Вона не лише гарантує право особи висловлювати власні погляди, але й забезпечує функціонування публічної сфери, політичної конкуренції та контролю за владою. Водночас підходи до обсягу та меж цієї свободи в різних правових системах істотно відрізняються. Особливо показовим є порівняння конституційних моделей США та Німеччини, які сформувавши дві різні погляди захисту свободи слова.

У США свобода слова закріплена в Першій поправці до Конституції, яка формулює категоричну заборону для Конгресу ухвалювати закони, що обмежують свободу слова або преси[1]. Те, що текст Першої поправки є дуже коротким і загальним, призвело до того, що саме суди почали детально пояснювати, як її слід розуміти і застосовувати на практиці. Найважливішу роль у цьому відіграв Верховний Суд США, який фактично сформував

основні правила захисту свободи слова.

Американський підхід ґрунтується на ідеї, що людина повинна мати максимально широку свободу висловлювань, а держава не повинна втручатися у публічні обговорення без дуже вагомих причин. Особливо сильно захищається політична мова — критика влади, участь у дебатах, висловлення непопулярних позицій

Спочатку суд застосовував доктрину «clear and present danger» («явна і безпосередня небезпека»), яка дозволяла обмежити висловлювання лише тоді, коли воно створює реальну й очевидну загрозу. Згодом цей підхід став ще суворішим: було сформульовано критерій «imminent lawless action» («неминучі протиправні дії»)[2]. Відповідно до нього, держава може обмежити свободу слова лише тоді, коли висловлювання прямо закликає до негайного порушення закону і така небезпека є реальною та близькою в часі.

Отже, американський підхід до свободи слова є дуже широким і ліберальним. У США захищаються навіть такі висловлювання, які можуть здаватися різкими, образливими, провокативними або шокуючими для суспільства. Сам факт того, що слова комусь не подобаються або викликають обурення, не є підставою для їх заборони.

Натомість у Німеччині свобода вираження поглядів закріплена в статті 5 Grundgesetz[3]. На відміну від американської моделі, німецький конституційний текст одразу передбачає можливість обмежень — «загальними законами», положеннями про захист молоді та правом на честь. Ключову роль у тлумаченні цих положень відіграє Федеральний конституційний суд Німеччини.

Німецький підхід до свободи слова будується на тому, що в Конституції існують певні основні цінності, які держава зобов'язана захищати. Найвищою з них є людська гідність. Саме вона стоїть на першому місці, навіть перед свободою висловлювань.

На відміну від США, у Німеччині свобода слова не вважається абсолютно необмеженою. Вона постійно «зважується» разом з іншими правами — наприклад, правом людини на честь, безпеку та повагу. Якщо висловлювання порушує ці цінності, держава може його обмежити[4].

Тому в Німеччині передбачена кримінальна відповідальність за заперечення Голокосту, розпалювання міжнаціональної ворожнечі або використання нацистської символіки. Це пов'язано з історичним досвідом країни — періодом нацизму та тоталітаризму. Після Другої світової війни держава свідомо обрала модель, у якій свобода слова не може використовуватися для підриву демократії чи приниження людської гідності.

Порівняльний аналіз законодавства даних країн дозволяє виокремити кілька принципових відмінностей. По-перше, різним є саме розуміння свободи слова. У США вона сприймається насамперед як право окремої людини, яке повинно максимально захищати її від втручання держави. Головна ідея — держава не має вирішувати, що можна говорити, а що ні. У Німеччина свобода слова теж важлива, але вона поєднується з відповідальністю перед суспільством. Тут вважається, що висловлювання не повинні шкодити гідності інших людей або демократичному порядку.

По-друге, відрізняються правила, коли держава може втрутитися. В американській системі це можливо лише тоді, коли слова прямо закликають до негайних незаконних дій і створюють реальну загрозу. У Німеччині застосовується принцип пропорційності: суд перевіряє, чи має держава законну мету, чи справді обмеження є необхідним і чи воно не є надмірним.

По-третє, різне ставлення до мови ненависті. У США вона зазвичай захищається як частина свободи слова, якщо не містить прямого заклику до насильства. У Німеччині ж такі висловлювання можуть бути заборонені, якщо вони принижують людську гідність або загрожують громадському порядку.

Проведений аналіз показує, що свобода слова є не просто окремим правом, а

фундаментальною основою демократичного ладу. Вона забезпечує відкритість суспільної дискусії, можливість критики влади та реальний політичний плюралізм. Водночас приклад США та Німеччина переконливо доводить, що універсального підходу до визначення її меж не існує.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Законодавство США: права, гарантовані Першою поправкою. Доступно онлайн: <https://www.settlein.us/uk/life-us/us-laws/us-law-first-amendment-rights> (дата звернення: 1 березня 2026).
2. Schenck v. United States, 249 U.S. 47 (1919) Доступно онлайн: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/249/47/> (дата звернення: 2 березня 2026).
3. Basic Law for the Federal Republic of Germany (Конституція Німеччини) —. Доступно онлайн: <https://handbookgermany.de/uk/basic-law> (дата звернення: 3 березня 2026).
4. Свобода слова в основних правах Німеччини —. Доступно онлайн: <https://www.wir-in-deutschland.daf.uni-muenchen.de/grundrechte/4/index.html> (дата звернення: 3 березня 2026).

УДК 341.1/.8.

ГУЛЬКО Я.О., здобувач вищої освіти

Науковий керівник – **СОКИРИНСЬКА О.А.**, канд. юрид. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

ІСТОРІЯ СТВОРЕННЯ ТА ПРАВОВИЙ СТАТУС ПАНАМСЬКОГО КАНАЛУ

У тексті висвітлюється історичний розвиток Панамського каналу як ключового стратегічного об'єкта світової транспортної інфраструктури. Проаналізовано еволюцію ідеї створення міжокеанського водного шляху, починаючи від перших колоніальних задумів до практичних спроб реалізації проєкту у ХІХ столітті.

Ключові слова: Панамський канал, США, Панама.

Панамський канал має довгу й непросту історію. Люди давно помітили, що Панамський перешийок — це дуже вузьке місце між двома океанами. Ще з часів іспанських колонізаторів з'явилася думка: якщо прорити тут водний шлях, то кораблі могли б уникати значного шляху навколо Південної Америки. Але тоді це було лише бажання — техніки, знань і можливостей просто не вистачало.

Справжні спроби з'явилися в ХІХ столітті. Французька компанія вирішила взятися за будівництво. Але клімат Панами виявився зовсім іншим : джунглі, спека, нескінченні дощі, комарі, що розносили смертельні хвороби. Робітники гинули тисячами, техніка ламалася, ґрунт постійно сповзав униз. Через це французька компанія розорилася і вона була змушена це все згорнути

Впродовж століть ідея будівництва каналу не полишала думки провідних компаній, і до середини ХІХ століття в США почали серйозно розглядати проєкт з'єднання Атлантики і Тихого океану. Ідею посилив Каліфорнійський золотий бум 1848 року. Зважаючи на труднощі та небезпеки довгої подорожі навколо Південної Америки, з'явилася реальна потреба у зручнішому шляху через Панаму[1].

Американці підійшли до роботи по-іншому: вирішили робити канал зі шлюзами, а не рівний шлях, як хотіли французи. Крім того, вони всерйоз боролися з хворобами — осушували болота, знищували комарів, будували нормальні умови для робітників.

Саме це дозволило довести справу до кінця. Будівництво тривало десять років і стало одним з найбільших проєктів своєї епохи. Найважче було вирити величезний проріз у горах і створити штучне озеро, через яке проходить частина шляху. Саме це стало найскладнішим етапом в процесі будівництва. Даний розріз отримав назву розріз Кулебра. Зокрема, складність полягала і в складності роботи, так і в величезних людських втратах.

За оцінками, на кожному завершеному милі каналу гинули 500 осіб, і загальна кількість